

M19

2671-p

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

МАЛИК Іван Васильович

УДК: 141.1: 37.013.73

ФІЛОСОФСЬКИЙ ДИСКУРС ТЕХНОКРАТИЗМУ
В ОСВІТНІХ КОНЦЕПЦІЯХ ХХІ СТОЛІТТЯ

09.00.10 – філософія освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філософських наук

НБ НПУ

100207874

Київ – 2008

5821

БІБЛІОТЕКА
НПУ імені М.П. Драгоманова

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі управління та євроінтеграції Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор філософських наук, професор
БЕХ Володимир Павлович,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, перший проректор

Офіційні опоненти: доктор філософських наук, професор
КАРАСЬ Анатолій Федосійович,
Львівський національний університет
імені І. Франка, завідувач кафедри філософії

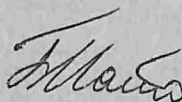
кандидат філософських наук
ПОХРЕСНИК Анатолій Костянтинович,
Київський технікум електронних
приладів, директор

Захист відбудеться “10” червня 2008 року о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.053.13 в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова (01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9).

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, (01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9).

Автореферат розісланий “07” травня _____ 2008 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Б. К. Матюшко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Місце і роль технократизму в освітніх концепціях ХХІ ст. детермінується декількома чинниками. По-перше, це об'єктивна вимога глобалізації соціального світу, що зачепила не тільки сфери економіки та політики, а й освіти, "утворення" суспільства знань" і нової форми співіснування планетарного людства, піднімає людину з рівня "гвинтика" на рівень мікрокосму. По-друге, наш час відрізняється зсувами, що відбуваються в усіх сферах українського суспільства, що наприкінці ХХ ст. відірвалось, нарешті, від пуповини "совдепії" і нині опановує власну систему цінностей, позбувається ідеологічних міфів про ефективність управління з боку груп науково-технічних спеціалістів. По-третє, після Чорнобильської катастрофи ми остаточно переконалися, що НТП приніс людству не лише світло, а й темряву, що прийнято пов'язувати з технократизмом мислення людини. По-четверте, з демократизацією життя в Україні все голосніше про себе заявляють різні суб'єкти – носії владних повноважень, що відіграють як позитивну, так і негативну роль у саморозгортанні соціального процесу: демократія і ноократія, меритократія, і технократія. По-п'яте, за роки існування незалежної України ми не вийшли з фарватера соціального розвитку Російської Федерації, яка диктує нам "правила і зразки поведінки" не тільки і не стільки завдяки своїм запасам енергоносіїв, а ще й тому, що ми знаходимося в одній і тій самій технократичній парадигмі соціального мислення. По-шосте, завдяки значному посиленню загальноєволюційного руху світової спільноти до радикально нових форм організації соціального життя починає гучніше лунає думка опонентів технократизму, що виходять з постмодерністського бездоріжжя і є культуртрегерами або атраторами наступаючої інформаційної доби. По-сьоме, технократичні тенденції посилюються меркантилізмом, а політика держави підпорядковує освіту ринковій стихії. Науково-педагогічна спільнота стає жертвою цієї стихії, а нерідко й її адептом. Складається враження, що розум людини зірвано з усіх етичних основ і він втратив гуманістичні орієнтири. У цьому одна із глибинних причин кризи вищої освіти. По-восьме, входження світової спільноти в інформаційну фазу розвитку потребує створення потужнішого соціального інтелекту, обслуговування якого неможливе без залучення фахівців і технічного комплексу засобів пошуку, обробки, трансляції й зберігання наукової інформації.

Ступінь наукового опрацювання проблеми визначається тим, що філософський дискурс технократизму в освітніх концепціях ХХІ ст. ще не був предметом спеціального аналізу. Література за темою дослідження є надзвичайно смною і розлогою. Найрізноманітніші аспекти сучасного

соціального розвитку висвітлюють у своїх працях такі відомі зарубіжні вчені, як Д. Келлнер, Р. Рорті, П. Фейерабент (США), З. Бауман, К. Дейвіс, А. Хеллер (Великобританія),

К.-О. Аппель, У. Бек, Б. Гройс, А. Копф, Ю. Габермас, Ф. Хіппель (Німеччина), Е. Агаці, Ю. Бохенський, Г. Люббе (Швейцарія), Р. Гароді, Ж. Дерріда, А. Котта, П. Ланс (Франція), І. Пригожин, І. Стенгерс (Бельгія), У. Хіммельstrand (Швеція).

Певний внесок у дослідження даної проблеми зробили вітчизняні та російські дослідники: А. Аршинов, Л. Бевзенко, Ю. Бех, В. Василькова, Г. Волинка, Л. Горбунова, А. Давидов, І. Добронравова, О. Донченко, С. Капиця, С. Кримський, О. Князева, С. Курдюмов, В. Лутай, М. Ожеван, М. Попович, І. Предборська, Ю. Романенко, Ю. Сасенко, Є. Сєдов, Я. Свірський, Т. Титаренко, С. Шноль та ін.

Авторами найзначніших праць, які склали методологічну основу досліджень інформаційного суспільства, є Д. Белл, З. Бжезинський, М. Кастельс, Н. Луман, Е. Тоффлер, А. Турен, Ю. Хаяші. Теорія інформаційного суспільства розвивається в працях таких відомих учених, як Р. Катц, Й. Масуда, М. Порат, Т. Стоуньєр, Ф. Уєбстер та ін. Суспільство знань, як принципово новий рівень цивілізації, досліджується в працях В. Андрушенка, В. Баркова, В. Беха, В. Горбатенка, В. Кременя, С. Кримського, В. Крисаченка, В. Ляха, М. Михальченка, Л. Мельника, В. Пазенка, Ю. Римаренка, М. Степика, А. Чужно, С. Вартанова, В. Іноземцева, В. Когана, М. Моїсєєва, О. Панаріна, Ю. Яковца.

Технократизм як предмет аналізу цілеспрямовано не розглядався, але його владна складова у науці досліджувалась у працях Х. Арєндта, Б. Беррі, М. Вебера, Е. Гідденса, Р. Даля, Х. Лассуєлла, С. Л'юкса, К. Маркса, Ч. Мерріама, Т. Парсонса, Б. Рассєла, Д. Ронга, М. Фуко, П. Морріса та ін. З різними аспектами влади пов'язані праці В. Андрушенка, О. Бабкіної, Л. Байрачної, В. Беха, І. Васильєва, В. Горбатенка, Р. Зимовець, І. Кресіної, М. Калініченка, І. Кураса, Ю. Левінця, В. Ледаєва, О. Ледаєвої, М. Михальченка, В. Пазенка, К. Райди, Ю. Романенка, Ф. Рудича, Є. Сулими та ін.

У вітчизняній філософії основи дослідження технократичної свідомості були закладені представниками київської філософської школи (М. Булатов, В. Князєв, С. Кримський, А. Лой, В. Лях, В. Шинкарук). Технократична свідомість розглядається ними транстехнічно у межах фундаментальної онтологічної перспективи.

Значний методологічний простір для подальших розвідок технократичної свідомості відкривають дослідження донецьких вчених, поєднаних навколо збірки філософських праць "Ноосфера". У дослідженнях

доводиться необхідність формування планетарної свідомості та діалектичного зв'язку в ній гуманістичних і технократичних настанов (Т. Андрєєва, Г. Гребеньков, Р. Додонов, І. Пасько, В. Попов).

Філософія освіти здійснює аналіз основних закономірностей розвитку освіти, спираючись на праці Г. Гегеля, Дж. Д'юї, М. Гайдеггера, К. Ясперса, М. Бубера, Ф. Розенцвейга, О. Розеншток-Хюссі. Освіту, як соціальний інститут, аналізують В. Андрущенко, Ю. Бабанський, В. Бех, І. Бех, В. Вікторов, Г. Волинка, Б. Гершунський, В. Давидов, Дж. Деланей, М. Євтух, В. Зуев, І. Зязюн, І. Кантор, М. Кларін, В. Кудін, С. Косолапов, В. Лутай, Ф. Марієт, М. Михальченко, П. Підкасистий, І. Підласий, С. Подмазін, Дж. П'ятон, В. Рuzін, С. Русова, Н. Розов, Ю. Сенько, Н. Скотна, В. Скотний, М. Фулан, М. Шелер, Ф. Шефлер, В. Шинкарук, П. Хортон, С. Хант та ін.

Проблемна ситуація дослідження полягає у теоретичному аналізі суті та змісту технократизму як соціального явища, що був у недалекому минулому і залишається в незалежній Україні одночасно ідеологією і принципом управління розвитком галузі освіти, який потужно протистоїть наступу принципів демократизації, гуманізації і гуманітаризації соціального життя людини та освіти й зворотним шляхом інформатизації, охоплює всі складові життя спільноти.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до науково-дослідної роботи, що проводилась у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова протягом 2005–2007 років, а саме: “Саморегуляція соціального організму країни” (державний реєстраційний номер 0105U000447). Тема дисертаційного дослідження затверджена Вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 5 від 22 грудня 2006 р.).

Мета дослідження полягає у концептуальному відтворенні дискурсу еволюції технократизму у галузі вищої освіти України на початку ХХІ століття.

Згідно з поставленою метою у роботі будуть вирішуватися наступні завдання:

- уточнити соціально-філософський сенс поняття “дискурс технократизму в освітніх концепціях ХХІ століття”;
- здійснити ретроспективний аналіз становлення феномена технократизму та його ролі у саморозгортанні суспільства та системи освіти;
- сформуувати принципи, методи і категоріальний апарат роботи;
- дослідити природу, сутність, зміст та форми буття явища технократизму;
- висвітлити реалізацію принципу технократизму у саморозгортанні суспільства доби Модерну;

– вивчити форми протистояння принципів гуманізму і технократизму в індустріальній парадигмі розвитку світової спільноти;

– спрогнозувати світоглядно-ідеологічний вимір гармонізації взаємодії технократизму і гуманізму в освіті розколотої цивілізації.

Об'єкт дослідження – еволюційний процес саморозгортання суспільства та національної системи освіти як головного інституту його самовідтворення.

Предмет дослідження – дискурс функціонування та розвитку явища технократизму в освіті на початку XXI століття.

Основна мета і завдання дослідження обумовили і контури *теоретико-методологічних основ дисертаційної роботи*. В теоретичну основу даної роботи покладені принципи діалектики, наприклад, принципи об'єктивності, єдності логічного й історичного, системності, цілісності, розвитку, загального зв'язку, причинності, які проявляють себе, як: єдність і боротьба протилежностей; взаємний перехід кількісних і якісних змін; заперечення заперечень; сутність і явище; зміст і форма; структура й елемент; ціле і частина; необхідність і випадковість; можливість і дійсність; причина і наслідок; одиначне, загальне і особливе. Крім цього в дисертаційній роботі використані методологічні принципи, які визначають соціально-філософську та політологічну специфіку дослідження впливу технократизму на освіту:

– принцип історизму, відповідно до вимог якого явище технократизму повинно розглядатися в закономірному історичному розвитку, в тісному зв'язку з конкретно-історичними умовами його існування в соціумі;

– принцип соціального детермінізму, який орієнтує на розгляд цілісних соціальних і педагогічних ситуацій, взаємодії “викладач – студент”, макроскопічних закономірностей при дослідженні обраної проблеми, спираючись при цьому на причинне мислення у навчально-виховній і організаційній роботі, суспільних процесах;

– принцип комплексності, який націлює на дослідження феномена технократизму з позицій гуманітарних наук, що має дати змогу зіставити принцип технократизму з принципом гуманізму;

– принцип діалектичної єдності соціальної теорії і соціальної практики, який вказує на надійний критерій перевірки істинності теоретичних положень, що стосуються феномена технократизму та його впливу на суспільство й освіту.

Позитивну методологічну функцію у дослідженні виконують відомі принципи синергетики, а саме: два принципи буття (гомеостатичність та ієрархічність) та п'ять принципів становлення (нелінійність, нестійкість, незамкненість, динамічна ієрархічність, спостережливість). Стрижневою методологічною основою дисертаційного дослідження є системний підхід. Він

передбачає виявлення морфогенетичного і функціонального зв'язку явищ "освіта" і "технократизм", їхню сучасну змістовну наповненість та функціональний потенціал у вітчизняному та зарубіжному джерелознавчому масиві.

Системний підхід сприяє кореляції всіх використаних у дослідженні методологічних принципів, дає змогу здійснити ефективний структурно-функціональний та міждисциплінарний аналіз системи освіти й технократизму.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в дисертації здійснено цілісне теоретичне дослідження філософського дискурсу технократизму та його впливу на формування освітніх концепцій ХХІ століття, суспільство і особистість. Зокрема, зосереджена увага на висвітленні положень, що виносяться на захист:

- *вперше* у вітчизняній філософській і науково-педагогічній думці розроблена цілісна концепція механізму впливу технократизму на інноваційний розвиток національної системи вищої освіти у вимірі ХХІ століття, одночасно простежено його позитивні і негативні наслідки для саморозгортання суспільства майбутнього і особистості, зокрема технократизм у теорії й практиці, технократичне мислення насамперед, проявляються в односторонній абсолютизації науково-технічних факторів теоретичної й практичної діяльності, у тому числі й технологій управління людьми в різних сферах діяльності;

- *дістала поглиблення ідея* генезису явища технократизму, і формується філософський образ сучасного технократизму, теоретично обґрунтовується його семантична природа, розкривається його сутність як становлення функціональних відносин самого соціального світу, що у даному випадку є діями людей, які ґрунтуються на використанні технічного знання у якості методології і технології управління освітянським процесом, формується його зміст як певна сукупність процесів функціонування технічного знання у якості теорії і методології управління навчально-виховним процесом, формалізується його суб'єктивована й об'єктивована форма;

- багатовимірності функцій технократизму, серед яких нами виділяється: методологічна, ідеологічна, організаційна, технологічна, на основі яких доводиться циклічність життєдіяльності технократичної парадигми шляхом розкриття її конструктивізму під час розгортання індустріальної цивілізації і консерватизм на етапі переходу світової спільноти до інформаційної фази розвитку;

- *поглиблено знання* про технократизм як тип мислення людини, світогляд особистості, ідеологію технократії і принцип управління суспільством та його підсистемами, найважливішою з яких є система вищої

освіти; одночасно подано гуманізм як засіб протистояння наступу технократизму, що став відігравати на початку XXI століття позитивну роль у саморозгортанні майбутнього суспільства, який значно посилюється за рахунок зростання могутності бюрократизації апаратів управління всіх рівнів і поглиблюється за рахунок інформаційної єдності світової спільноти, що йде на зміну економічній і політичній єдності, яка детермінується інтенсивною інформатизацією соціального життя;

– *дістала подальшого розвитку* ідея сходження технократизму з історичної арени після досягнення ним перезрілого стану і використання технологічного фактора як інструмента управління соціальними процесами, що призводить до породження нової форми, так званої технологічної залежності несумісної з характером життєдіяльності особистості доби Постмодерну;

– поглиблено знання про філософію освіти, як засіб розбудови якісно нової освіти, що має бути притаманна інформаційній фазі розвитку світової спільноти, головною метою якої має стати створення якісно нових умов або дискурсу технонауки, у якому панівним буде принцип гуманізму і розбудова відповідного світогляду, й ідеї якісно нової системи вищої освіти;

– *проаналізовано* протистояння технократизму і гуманізму не тільки у саморозгортанні суспільств різного типу, наприклад, капіталістичних, “соціалістичного табору” і сучасних країн СНД й України, а й в індустріальній парадигмі розвитку світової спільноти, визначена його специфіка в освіті розколотої цивілізації, формалізовані й досліджені суб’єктивовані і об’єктивовані продукти цього процесу;

– *обґрунтовано*, що на етапі формування суспільства знань технократизму в освіті протистоїть декілька освітніх парадигм (когнітивно-інформаційна (знаннева), культурологічна, особистісно-орієнтована, компетентісна), а технонаукою формується новий чинник управління суспільством і освітою, що має бути опанований філософією освіти, оскільки він формує симбіоз науки і освіти (магістратура та PhD), а тому на основі парадигмальної ідеї про визнання особистості фундаментальною цінністю має сформуватись якісно нова – гуманістична парадигма освіти, що потребує індивідуалізацію форм освіти, розгалуження дистанційної форми навчання, електронну педагогіку, самоосвіту і самовиховання, освіту протягом життя;

– *висунуто* ідею про те, що на зміну технократизму, який був притаманний добі Модерну і відігравав провідну роль в еволюції соціального світу, придуть меритократія і ноократія, які набудуть сил за часи Постмодерну і поділять між собою владний простір, що охоплюватиме всю планету на основі інформаційної єдності світової спільноти і мережевого суспільства.

Теоретичне значення дослідження полягає у створенні теоретико-методологічної основи для подальшого аналізу механізму впливу на освіту чинників, що опосередковують її саморозгортання на макрорівні, наприклад, гуманізму, толерантності, полікультурності, багатомовності, пануючого у суспільстві світогляду і світосприймання та інших. Важливим здобутком роботи може стати реалізований метод аналізу формування та дії філософського дискурсу впливу різних чинників на освіту, висвітлення його генезису та етапів становлення. Важливим теоретичним здобутком має визнаватись морфогенетична функція технічного знання, на основі якої функціонує ідеологія технократизму та формується принцип технократизму у галузі управління суспільством і освітою.

Практичне значення одержаних результатів полягає у використанні висновків дослідження при розробці програм реформування національної системи вищої освіти будь-якої країни, де домінує ідеологія технократизму. Застосування на практиці пропозицій, що випливають з даного дослідження буде сприяти відходу української системи вищої освіти від країн СНД і, в першу чергу, від ідеології технократизму в освіті Російської Федерації, буде ідеологічно наблизитися до Об'єднаного простору європейської освіти. У такому випадку вона буде здатна більш гармонізувати з освітніми системами Сходу, наприклад, Японії і Китаю, у вимірі яких людина існує не як горезвісний "гвинтик", а як частка Всесвіту і сама є мікровсесвітом.

Окрім того результати даного аналізу, а саме: ідея філософського дискурсу технократизму й освіти, визначення місця і ролі технократизму, його протистояння з гуманізмом в умовах переходу України до ринкових відносин тощо можуть знайти застосування в ході навчального процесу під час викладання відповідних тем з історії філософії, соціальної філософії, філософії освіти, культурології, соціології, соціології освіти, європеїстики, управлінні освітою, соціальної психології та педагогіки у вищих навчальних закладах.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною роботою. Дисертантом сформульована наукова концепція дослідження філософського дискурсу технократизму в освіті; положення роботи, її наукова новизна, висновки є особистим напрацюванням автора. У науковій праці, написаній у співавторстві з В.П. Бехом, автору належить аналіз функціонального аспекту формування проблем вищої професійної освіти.

Апробація результатів роботи. Основні положення та висновки, практичні результати дисертаційного дослідження доповідалися і обговорювалися на засіданнях кафедри управління та євроінтеграції Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, на ряді науково-практичних конференцій, а саме: III Всеукраїнській науково-методичній конференції "Безперервна освіта в Україні: реалії та перспективи"

(Івано-Франківськ, 2006); Других Міжнародних драгомановських читаннях (Київ, 2006); Третіх юридичних читаннях (Київ, 2007); Міжнародній науково-теоретичній конференції “Соціокультурна інтеграція в контексті викликів ХХІ століття” (Київ, 2007); Міжнародній науково-теоретичній конференції “Лівобережна Україна у всеукраїнському філософсько-культурному вимірі” (Чернівці, 2007); Міжнародному семінарі “Інноваційна освіта для ХХІ століття” (Київ, 2007).

Публікації. Основні положення та результати дисертації викладено у 6 публікаціях, які містяться у фахових виданнях з філософських наук.

Структура роботи. Мета і завдання дослідження та логіка реалізації пізнавальної концепції визначили структуру дисертації, що складається зі вступу, двох розділів, що включають сім підрозділів, висновків і списку використаних джерел (207 позицій). Обсяг дисертації становить 211 сторінок, основна частина дисертації – 196 сторінок, список використаних джерел – 15 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтована актуальність теми, розкрито стан наукової розробки проблеми, визначені теоретико-методологічні основи роботи, сформульовані проблемна ситуація, мета і завдання дослідження.

У першому розділі – **“ІСТОРИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЯВИЩА ТЕХНОКРАТИЗМУ”** уточнено головний концепт роботи, здійснено ретроспективний аналіз явища технократизму у саморозгортанні суспільства, а також зроблено відбір інструментарію для теоретичного і праксеологічного аналізу прояву технократизму в освіті.

У підрозділі 1.1. **“Соціально-філософський сенс концепту “дискурс технократизму в освітніх концепціях ХХІ століття”** уточнюється сутність та зміст головного концепту роботи, що розкриває атрибутивні властивості і функціональні впливи технократизму на суспільство, освіту і особистість. Аналізується чотири виміри “дискурсу”: мовний (семантичний), філософський (категоріальний), політичний (владний) і методологічний (дослідницький або інструментальний). Підкреслюється, що у кратологічному він має політологічний сенс, оскільки всі елементи поля політики так чи інакше опосередковані дискурсом, відбиваються в дискурсі, реабілітуються через дискурс. Термін “технократизм” аналізується як ідеологія, теорія, світогляд та принцип практики, що виступає під демократичними і гуманістичними гаслами, але за своєю дійсною спрямованістю є протилежним їм. Механізм його впливу на освіту подається через частку “*kratos*”, що є формою соціальних відносин між суб’єктами соціальної взаємодії на підставі приписаної зовні (суспільством) чи

взаємозв'язаної рольової і функціональної залежності одного об'єкта від іншого, де один з учасників має можливість підкорювати своїй волі інших суб'єктів. Компонент "освітні концепції ХХІ століття" визначається лише як ідеологія подальшого наукового пошуку, тобто як мета, яку в подальшому аналізі треба реалізувати. Отже, концептуалізації підлягає дискурс формування, функціонування і розвитку технократизму, а також його владний вплив на систему сучасної освіти й на становлення освітніх систем, що часуються з Постмодернової доби.

У підрозділі 1.2. "Еволюція технократичних концепцій" здійснюється ретроспективний аналіз процесу становлення умов, зародження й визрівання технократизму як суспільного явища, що охопило увесь сучасний індустріалізований світ і набуло відвертої тотальної форми. Передумови появи технократизму пов'язуються з розвитком загальної філософії, що була провідним фактором накопичення наукових знань за часи так званого Передмодерну, досягла зрілості у добу Модерну, а сьогодні формує добу Постмодерну. У технократизмі матеріалізувались, на нашу думку, здобутки філософії науки і філософії техніки. Концептуалізація технократизму, як соціального явища, відбулась завдяки Т. Веблену – визнаного "батька технократизму". Споріднені ідеї розробляли К. Маркс, Ф. Енгельс, О. Богданов, Д. Гелбрейт, Г. Маркузе, Ю. Хабермас, Х. Шельски, О. Тоффлер, А. Моріта, Ж. Фурастьє, Д. Белл, З. Бжезинський, Я. Бенсон, Дж. Мойд, Г. Кан, У. Браун та ін. На основі ретроспективного аналізу еволюції технократичних концепцій доводиться що: 1) явище технократизму у своєму розвитку пройшло мінімум три етапи: латентний, панування, і сходження з арени; 2) центральною у технократичних концепціях є ідея про можливість ефективного функціонування влади, заснованої на науковій компетенції, про можливість заміни політичного суб'єктивного рішення рішенням раціональним і об'єктивним; 3) протягом ХХ ст. технократія набрала потужну силу і поступово перебрала на себе функцію управління суспільством; 4) технократична ідеологія за останні десятиліття поширилася практично у всіх країнах світу; 5) на стадії зрілого індустріального суспільства технократія починає впливати на політичну владу; 6) формування технократії як соціального прошарку й перетворення її в органічний елемент пануючої еліти є закономірним результатом розвитку техногенної цивілізації; 7) еволюція технократизму утворює ланцюг: передумови – умови – фактор розвитку системи освіти.

У підрозділі 1.3. "Принципи, методи та категоріальний апарат роботи" обґрунтовується спосіб організації дослідження і здійснюється вибір інструменту для вивчення проблемної ситуації, що покладена в його основу. При цьому автор виходить з двох обставин: по-перше, з того, що предмет

дослідження вже знаходиться поза межами сьогодення і тому вивчати його методологічними засобами доби Модерну, звісно можна, але повноти картини й ефективних пропозицій щодо удосконалення системи вищої освіти принципово отримати неможливо; а по-друге, – предмет дослідження має проблемний характер, оскільки нині відсутні відповідні засоби його освоєння, що знаходяться у сфері Постмодерної доби соціального розвитку. Ключем до нового бачення соціального світу є проблема співвідношення наявного буття та становлення нової картини світу, що розглядається сучасною синергетикою. Саме синергетична методологія в соціальному контексті орієнтується не лише на вивчення синергетичних процесів самоорганізації, але й на ідеологію (й практику) співробітництва, свідомої спільної дії індивідів та соціальних груп у пошуку універсального консенсусу, балансу позицій та інтересів суб'єктів історичного процесу, до якого належить й освіта. На підставі цього автор користується діалектичним методом, коли мова йде про сучасний стан взаємодії технократизму і освіти, і разом з тим звертається до методологічних доробок синергетики у випадку прогнозування цієї взаємодії на майбутнє, що позитивно збагачує пояснювальний потенціал обох цих парадигм. Методологічну основу дослідження утворюють: з боку діалектики: принцип субстанціональної єдності світу, принцип загального розвитку, принцип всезагального зв'язку; з боку синергетики: принцип цілісності, принцип всебічності, принцип об'єктивності, онтологічної (матеріальної й духовної) і функціональної єдності соціального світу, принцип єдності соціальної теорії й практики тощо, які збагачені принципами індетермінізму (нелінійного детермінізму), непередбачуваності, нетелеологічності, мультикаузальності, незворотності, варіативності та ін. Окрім того, платформу постмодернізму й постнекласичної науки доповнюють, як відомо, такі риси теоретичної свідомості як поліметодологізм, поліпарадигмальність, полістилістичність, толерантність, комунікативність, діалогічність, плюралізм ідей, мов, моделей, методів, суб'єктивність, множинність наукових підходів, усвідомлення релятивності як онтологічного принципу, інтерес до герменевтичної категорії розуміння, до процесуальності, аналіз науки як культурного феномену, різномірність, комплексність, діалогізм, персоналізм, гуманізм. В аналізі функціонування технократизму у структурі суспільства і його підсистемі – вищій освіті, задіяні не окремі методи аналізу і синтезу суспільних відносин, а методологічні комплекси, що притаманні таким напрямкам теоретичної думки як філософія, соціальна філософія, філософія науки і техніки, філософія освіти, філософія культури, педагогіка, соціологія освіти, економіка, культурологія, політологія, крталогія, менеджмент, акмеологія, етика та ін.

У другому розділі – “ТЕОРЕТИКО-ПРАКСЕОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ЕВОЛЮЦІЇ ТЕХНОКРАТИЗМУ У ЦИВІЛІЗАЦІЙНОМУ ВИМІРІ”

теоретично доводиться смисл технократизму, зміст механізму його дії і наслідків його впливу на формування освітніх концепцій ХХІ ст., ведеться пошук компенсаторів його негативного впливу на освіту і суспільство майбутньої доби.

У підрозділі 2.1. “Філософська рефлексія технократизму: природа, сутність, зміст та форми” уточнюється генезис явища технократизму, його ідеології як найважливішої атрибутивної риси при розгляді його впливу на суспільство, освіту і особистість. Умовами у даному випадку є філософський дискурс, що сформувався внаслідок розвитку філософії науки і філософії техніки, що згодом інтегрувались в органічну систему під назвою науково-технічний прогрес. За природою технократизм є продуктом розумової діяльності людини, який є специфічним смисловим полем, що в літературі інколи описують як функціонуючий елемент культури. Морфологічною основою технократизму є специфічна мова, змістом якої є технічні знання. Отже, технократизм має семантичну природу і впливає на освіту поза контролем державної влади, оскільки зона і механізм його впливу належать до так званого інформаційно-знакового рівня саморегуляції соціального світу. Технократизм набирає силу впливу на суспільство у відповідності до накопичення й поширення використання технічного знання. Подаються характеристики ранніх форм технічного знання. Загроза технократизму з’являється, на нашу думку, лише на тому етапі і у тому місці, де і коли теорія технічного знання і логіка його саморозгортання перетворюються у методологію вирішення усіх проблем соціального розвитку. Цей момент настав з появою так званого технологічного детермінізму. На початку ХХІ ст. потужність і привабливість технічного знання значно посилюється завдяки використанню програмно-математичного знання і комп’ютерної техніки.

Сутність технократизму не виникає ані сама собою, ані в результаті зовнішніх чинників, вона є становленням функціональних відносин самого соціального світу, що у даному випадку виступає як дії людей, які ґрунтуються на використанні технічного знання як методології і технології управління освітянським процесом. Зміст технократизму в освіті слід розглядати, на нашу думку, як процес управління галуззю, що є сукупністю дій менеджерів з технічною освітою, за допомогою технічних засобів управління і використання як методологічної основи технологічного детермінізму. Технократизм має власних носіїв або суб’єктів, що його продукують, відновлюють, збагачують і використовують як інструмент управління освітою. Виділяють дві форми існування технократизму у соціальній сфері взагалі і у освітянському процесі зокрема: суб’єктивовану й

об'єктивовану. Перша з них притаманна управлінським кадрам, друга – реалізується у ході процесів управління соціальним розвитком і застигає у його результатах. Галузь освіти має специфіку, оскільки технократизм притаманний і менеджерам, і продукту їх діяльності – студентам, що стають новими носіями технократичного знання. Так відбувається не тільки реновація технократизму, але й його спотворення, оскільки він починає займати “зайве” місце або надлишкову питому вагу у життєдіяльності світової спільноти. До суб'єктивованої форми технократизму відносимо архетипи, ідеї, віру, світогляд, мислення, ідеологію, знання, стереотипи, алгоритми, моделі та ін. До об'єктивованої форми технократизму включено технократію, що є носієм технократичної ідеології й методології. Найбільш її агресивною формою, до якої надто чутливо ставиться весь соціальний світ, у тому числі й освітяни, є її новий вид – комп'ютерократія. Новітніми його формами є “технічна держава” та громадські організації, що отримали назву “інформаційної системо-технократії”, функціонування і розвиток яких контролюється за допомогою інформаційно-комп'ютерних технологій.

У підрозділі 2.2. “Реалізація принципу технократизму у саморозгортанні суспільства доби Модерну” аналізується прояв технократизму у соціальному організмі країни і наслідки його дії у різних політичних системах і сферах життєдіяльності людини. Так відбувається пошук аналітичних принципів для системного аналізу його прояву в освіті. Надзвичайна сила технократизму полягає у тому, що він спирається на третю основу єдності людства – інформаційну (поряд з економічною й екологічною). Як свідчить історичний досвід він сприяв досягненню високих економічних результатів, швидкому впровадженню науково-технічних інновацій у виробництво, підйому добробуту широких верств населення. Незважаючи на те, що сьогодні ореол технократизму трохи збляк, у суспільній свідомості Заходу, як і раніше, функціонує “міф техніки”, велике місце займають цінності, пов'язані з “технологічним пануванням”. На етапі переходу суспільного розвитку у кризову фазу, на протидію технократизму спрямовується спочатку діяльність Римського клубу, а потім концепція сталого розвитку, що отримала путівку в життя на Конференції ООН ще у 1992 р. Ґрунтовно аналізується прояв технократизму в просторі СРСР, де йому серйозну конкуренцію за владу влаштувала партійна номенклатура. Псевдотехнократизм радянського суспільства – це ідеологічне прикриття для адміністративно-командної системи. Технократичний міф покликаний був сховати нездатність бюрократичного апарату до ефективного управління країною, його неспроможність і небажання допускати маси до управління. Цей міф небезпечний тому, що за певною зовнішньою подібністю технократизму й існуючої в радянському суспільстві системи влади, мав можливість

прикривати їхні корінні розходження й тим самим закривав пошуки оптимального шляху подолання адміністративно-командної системи, шляхи виходу суспільства зі сформованої кризової ситуації. Аналізуючи стан сьогодення, зроблено висновок про те, що російський “доморощений” технократизм, подібно багатьом іншим запозиченим міфам і соціальним практикам Заходу, є просто черговою слабкою, недієздатною й неефективною підробкою під оригінал. В Україні технократизм має надто деформовану форму, оскільки країна несе “родимі плями” радянського періоду, на них з’явилися виразки соціальної мімікрії, що прогресує під дахом української приватизації і політичної нерозбірливості. На початку ХХІ ст. технократія збереглася як в Україні, так і у Російській Федерації, але форми її існування і наслідки дії різні: у російському суспільстві ідеологія і принцип технократизму знаходять своє значне поширення у владних структурах держави, але бажаного результату не дають. В Україні ж відбулась значна мутація технократії, вона розчинилась серед новоявлених новорущів, наукові знання втратили свою цінність для нації, керівники усіх рівнів захопились приватизацією і боротьбою за владу, носії наукового знання потрапили у розряд чи не найнижче оплачуваних категорій працівників, рішення, що приймає правляча еліта, не мають наукового сенсу, а використані при цьому технократичні методи, руйнують вцент, у першу чергу, колицку української нації – сільське господарство. Вихід України із цієї кризи полягає не у відмові від цінностей наукової раціональності й економічної ефективності, сконцентрованих у технократичному управлінні, а в наданні їм “людського виміру”, у з’єднанні технократичної і демократичної раціоналізації суспільства, у пріоритеті гуманістичних орієнтирів навіть в умовах техногенної цивілізації.

У підрозділі 2.3. “Протистояння технократизму і гуманізму в індустріальній парадигмі розвитку світової спільноти” – аналізується протистояння цих принципів технократизму і гуманізму протягом ХХ ст. Технократизм, як спосіб мислення, припускає частковість, однобічність, жорсткість, однозначність, розгляд засобу як мети, виступає у вигляді сучасної форми догматичного, механістичного світогляду й діяльності. Розвиток техніки на поверхні соціального світу виглядає прогресивно, однак порушує рівновагу матеріальних і духовних сил, що веде в диспропорції в культурі й механізмі функціонування цивілізації, від чого виростає криза. Прикладом може служити те, що багато хто впадає у залежність від Інтернету, від комп’ютера, у психдиспансерах з’являються нові хворі з порушенням психіки, зомбовані хакери. Глибинною основою технократизму, як способу мислення, є порушення споконвічної органічної цілісності, втрати зв’язків з коріннями Буття, отоса, дисбаланс культури й цивілізації, Еросу й Танатоса.

М. Гайдеггер формалізує основні риси “обчислювального” (тобто технократичного) мислення, у якому багато філософів побачили неминучість і трагедію. Його зміст аналізує М. Бердяєв, Д. Оруелл, О. Шпенглер, Х. Ортега-і-Гассет, Г. Маркузе, Г. Марсель та ін. Технократичне мислення, щоб створити цілісність, завжди механічно з’єднує елементи однорідні й однорівневі. Але на даному кризово-катастрофічному етапі розвитку необхідний протилежний підхід, що припускає поліфонічність для синтезу. Акцент робиться на взаємодоповнюючому характері теорій. Усвідомлюється неможливість механічного з’єднання гуманітарного й природничо-наукового знання, як і відповідних їм образів світу. Вони не зливаються, а взаємопроникають, взаємодоповнюють один одного, якщо не розглядати їх в одній площині. Прикладом може служити софіологія П. Флоренського, його вчення про єдиносутність тварного Буття, розуміння соборності в російській філософії А. Хомякова й В. Соловйова, а також симфонічності Л. Карсавіна. У сучасній науці прикладом може служити концепція В. Налімова об’єднання семантичної і фізичної реальності. Антитехнократичним є синергетичний підхід. Цілісність перестає ототожнюватися з рівновагою й порядком. Нерівноважність і спонтанний характер системи наукового знання яскраво виражений у концепції В. Біблера. Цілісне знання виростає з безперервного діалогу (полібалки), переключу, взаємодії змістів як в історичному, так і в сучасному середовищі. На початку ХХІ ст. спостерігається активізація наступу гуманізму на позиції технократизму шляхом саморозгортання інформаційно-гуманітарної революції, що є не першою у ланцюзі науково-технологічних революцій ХХ-ХХІ ст., за умови формування якісно нової фази науки, що отримує назву “технонауки”.

У підрозділі 2.4. “Світоглядно-ідеологічний вимір гармонізації взаємодії технократизму і гуманізму в освіті розколотої цивілізації” аналізуються напрями та шляхи компенсації надмірного прояву технократизму у сфері вищої освіти України і пропонуються заходи щодо подолання його метастаз у розбудові національної системи освіти протягом ХХІ ст. на шляху до єдиного освітнього простору Об’єднаної Європи. Глибина реформування освіти ХХІ ст. полягає у відтворенні її дискурсу, що утворює якісно нові умови і нове співвідношення між гуманізмом і технократизмом. Цьому сприяє категоріальна сітка, що утворюється навколо особистості людини як головної цінності суспільства знань, складає основу світогляду і віддзеркалює не тільки ту реальність, вплив якої призвів до виявлення універсальної категорії, а й ідеальний хід мислення, що несе в собі інноваційні ідеї у галузь освіти. Його створює технонаука, тобто нерозривний симбіоз фундаментальної науки й індустрії високих і надвисоких технологій. Філософія технонауки радикально відрізняється від філософії науки Модерну. Здійснюючи інтелектуальний

прорив за обрїй новочасового розуміння фізичної світобудови, вона виявляє там щось таке, над чим ніколи не рефлексували творці науки попередніх епох. Мова йде про такі форми буття, які виникають на межі природи з інофізичними сферами буття – психокосмосом, нейрокосмосом, геномним простором усіх живих істот Землі, генетичним кодом, невідомими науці вимірами просторово-часового континууму та ін. При цьому існує два принципових напрями подолання протистояння технократизму і гуманізму, а саме: теоретичний і практичний. У теоретичному вимірі подолання технократизму в освіті пропонується шляхом концептуалізації нових форм організації наукового знання й освіти, риси якої проступають вже сьогодні, а саме: симбіоз науки і освіти, що проступає уже на рівні підготовки магістрів і PhD. І якісно нова гуманітарна концепція освіти, про яку постійно ведуть мову міжнародні установи, політики, дослідники, педагоги–практики. Нова педагогічна парадигма “Вища освіта в XXI столітті: підходи і практичні заходи”, яка сформульована ЮНЕСКО, орієнтує педагогічну інтелігенцію на гуманітаризацію освіти. Головною проблемою гуманітаризму в освіті постає питання: на що зорієнтувати мислення студентів та їх практичні здібності? Сьогодні реальний опір технократизму в освіті чинить декілька освітянських парадигм, що сформувалися у розколотій на Модерн і Постмодерн цивілізації. В Україні розглядається й пролонгується у майбутнє декілька парадигм, а саме: когнітивно-інформаційна (знаннева), культурологічна, особистісно-орієнтована, компетентісна. Оскільки суспільство не завершило перехід до нового стану соціального організму, то філософія освіти має на основі визнання особистості людини фундаментальною цінністю, пропозицію якщо не якісно нової парадигми освіти, то хоча б парадигмальної ідеї розбудови перспективної системи освіти XXI ст. Серед практичних кроків звернено увагу на розроблену експертами ЮНЕСКО середньострокову стратегію розвитку, в якій йдеться про запровадження такої системи освіти, яка допоможе новим поколінням інтегруватися у суспільство майбутнього, характерними рисами якого стануть прагнення до мирного співіснування, повага до демократії та прав людини, порозуміння на міжнародному рівні, підтримка культурного плюралізму та міжкультурного діалогу в умовах інформаційної революції. До цього додано індивідуалізацію форм освіти, розгалуження дистанційної форми навчання, електронну педагогіку, самоосвіту і самовиховання, освіту протягом життя.

У висновках подано основні результати дослідження.

1. Аналіз філософського дискурсу технократизму в освітніх концепціях XXI ст. і його протистояння з принципом гуманізму є об’єктивно обумовленим і закономірним. Генетично протистояння впливає з потреби переструктурування соціального організму планетарної спільноти і окремої

країни у зв'язку з їхнім входженням до інформаційної фази розвитку, що потребує більш глибокої гуманізації соціального життя і демократизації управління.

2. Технократизм показаний як явище, що сформувалося у дискурсі філософії науки і техніки, має свою циклічність, механізми самовідтворення й історичну завершеність. Сутністю технократизму є підкорення управлінської діяльності у сфері розвитку суспільства, освіти і людини ідеологемі наукової об'єктивності та витиснення на другий план ірраціональності і чуттєвої культури, що привело до того, що людина – основне джерело флуктуацій соціального розвитку і головна виробнича сила суспільного виробництва – перетворилась на “гвинтик” Соціальної машини.

3. Технократизм по-різному проявив себе у різних типах суспільств. У суспільствах, так званого відкритого типу, він сприяв швидкому досягненню вищого рівня добробуту населення, ніж у країнах ідеологізованих, наприклад, СРСР. З середини ХХ ст. він став гальмом на шляху подальшого розвитку світової спільноти, що спонукало до боротьби з ним.

4. Дослідження впливу дискурсу технократизму на освітні концепції ХХІ ст. принципово не здатне вирішити, навіть у теоретичному вимірі, проблему подолання негативних наслідків його тиску на освіту. Тому закономірним продуктом філософського аналізу є наша пропозиція щодо світоглядно-ідеологічних умов подолання “могутності” технократизму і зрощування гуманізму як його альтернативи. Оскільки не одна з існуючих парадигм освіти не перспективна для доби Постмодерну, а розробити її має педагогічна теорія, в нашому дослідженні ми обмежуємося обґрунтуванням парадигмальної ідеї, навколо якої можливо створити нову гуманістичну концепцію освіти. Стрижнем такої теоретичної конструкції має стати особистість людини, як невичерпне джерело й найвища цінність еволюції соціального світу.

5. Формування технонаукою нового дискурсу, саморозгортання симбіозу науки і освіти, приведе до виходу на перший план нового виду влади – ноократії або меритократії, оскільки освітні технології – це технології владного впливу на маси людей за допомогою смислогенезу. Отже, подана концепція протистояння технократизму і гуманізму потребує подальшого поглиблення оскільки опанування науковими і освітніми реаліями ХХІ ст. ще тільки починається і дане дослідження, ще тільки створює передумови або формує філософський дискурс, у якому має саморозгорнутись і самореалізуватись принцип гуманізму і може виникнути парадоксальна ситуація, що потрібно буде вже захищати принцип технократизму від агресивності гуманітаріїв – нової ноократії або меритократії.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ ВИКЛАДЕНО У ТАКИХ ПУБЛІКАЦІЯХ:

1. Бех В. П., Малик І. В. Витоки формування проблем вищої школи // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 7. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія: Зб. наук. пр. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – № 11 (21). – С. 11-17 (автором проаналізовано функціональний аспект формування проблем сучасної кризи вищої професійної освіти).

2. Малик І. В. Соціально-філософський сенс концепту “дискурс технократизму в освітніх концепціях ХХІ століття” // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 7. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія: Зб. наук. пр. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – № 12 (25). – С. 218-227.

3. Малик І. В. Історико-філософська рефлексія семантичної природи явища технократизму // Гілея (науковий вісник): Зб. наук. пр. – Випуск 8. – К., 2007. – С. 47-56.

4. Малик І. В. Технократизм як фактор ризику формування освітніх концепцій ХХІ століття // Нова парадигма: Журнал наукових праць. – Випуск 63. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – С. 52-61.

5. Малик І. В. Концептуальний остів сучасного технократизму у дискурсі управління освітнянським процесом // Нова парадигма: Журнал наукових праць. – Випуск 66. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – С. 115-128.

6. Малик І. В. Протистояння технократизму і гуманізму в індустріальній парадигмі розвитку світової спільноти // Політологічний вісник: Зб. наук. пр. – Випуск 24. – К.: “ІНТАС”, 2007. – С. 59-73.

АНОТАЦІЇ

Малик І. В. Філософський дискурс технократизму в освітніх концепціях ХХІ століття. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.10 – філософія освіти. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2008.

У дослідженні запропоновано цілісну концепцію еволюції технократизму як соціального явища, висвітлено його генезис, семантичну природу, сутність, зміст і форми: об’єктивовану і суб’єктивовану, а також механізм його самовідтворення засобами освіти. Показано його місце і роль у саморозгортання суспільства, протистояння технократизму і гуманізму в індустріальній парадигмі розвитку світової спільноти, шляхи гармонізації їх взаємодії в освіті розколотої цивілізації. Доведено, що технонаука формує не тільки новий дискурс, а й породжує новий чинник управління суспільством

знань і освітою – ноократію або меритократію, що має бути опанований філософією освіти, оскільки він формує симбіоз науки і освіти (магістратура та PhD), а тому на основі парадигмальної ідеї про визнання особистості фундаментальною цінністю має бути запропонована гуманістична парадигма освіти, що потребує індивідуалізацію форм освіти, розгалуження дистанційної форми навчання, електронну педагогіку, самоосвіту і самовиховання, освіту протягом життя.

Ключові слова: освіта, технократизм, гуманізм, парадигма, дискурс, мислення, влада, ноократія, меритократія.

Малик І. В. Філософський дискурс технократизма в освітніх концепціях ХХІ століття. – Рукопис.

Дисертація на соискание ученой степени кандидата философских наук по специальности 09.00.10 – философия образования. – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. – Киев, 2008.

В работе исследуется зависимость эволюции системы образования от явления технократизма, что сформировалось за время существования индустриальной цивилизации, а на этапе перехода мирового сообщества к информационной фазе развития направляет развитие образования в мире, исходя из присущих ему принципов. Обосновывается основной концепт работы – “дискурс технократизма в образовательных концепциях ХХІ століття”, его сущность и содержание. Разкрыты атрибутивные свойства и функциональное влияние технократизма на общество, образование и личность. Проанализированы четыре измерения «дискурса»: языковой (семантический), философский (категориальный), политический (властный) и методологический (исследовательский или инструментальный). На основе ретроспективного анализа делается вывод о том, как на основе философии науки и философии техники сформировался дискурс технократизма и как он постепенно овладел всеми сторонами жизни современного человека, в том числе и национальными системами образования. Показано, что явление технократизма в своем развитии прошло три этапы: латентный, господствующий, и нисходящий с арены, а центральной в технократических концепциях является идея возможности эффективного функционирования власти, основанной на научной компетенции, существование возможности замены политического субъективированного решения решением рациональным и объективным. Далее обосновывается методологический комплекс, с помощью которого возможно исследование влияния технократизма как управленческого начала на формирование образовательных концепций ХХІ століття.

Проанализирована эволюция технократизма в цивилизационном измерении, раскрыта природа, сущность, содержание и формы технократизма. В работе исследуется генезис явления технократизма, анализируются условия его возникновения и формируется философский образ современного технократизма. На основе теоретически обоснованной его семантической природы, раскрывается сущность как становление функциональных отношений самого социального мира, который в данном случае выступает как действия людей, основанные на использовании технического знания в качестве методологии и технологии управления образовательным процессом, формируется его содержание как определенной совокупности процессов функционирования технического знания в качестве теории и методологии управления учебно-воспитательным процессом, формализуется его субъективированная и объективируемая формы.

Обосновывается идея многомерности функций технократизма, среди которых выделены: методологическая, идеологическая, организационная, технологическая, на основании которых доведена цикличность жизнедеятельности технократичной парадигмы путем раскрытия ее конструктивизма во время развертывания индустриальной цивилизации и консерватизм на этапе перехода мирового сообщества до информационной фазы развития.

Далее исследуется проявление технократизма в саморазвертывании индустриального общества, противостояние принципов технократизма и гуманизма в индустриальной парадигме развития мирового сообщества, а также предлагает оригинальное видение гармонизации технократизма и гуманизма в образовании расколотой цивилизации на уровне мировоззренческого и идеологического горизонтов.

Новизна диссертационного исследования состоит в том, что предлагается целостное видение дискурса технократизма и его влияния на формирование образовательных концепций XXI столетия. Показано, что технократизм в теории и практике проявляется в однобокой абсолютизации научно-технических факторов теоретической и практической деятельности, в том числе и технологий управления людьми в различных областях. Обосновано, что на этапе формирования общества знаний, технократизму в образовании противостоит несколько парадигм образования – когнитивно-информационная, культурологическая, личностно-ориентированная, в конце концов, компетентностная; а технонаукой формируется новый фактор управления обществом и образованием, которое должно осваиваться философией образования, поскольку он формирует симбиоз науки и образования (магистратура, PhD), поэтому на основе парадигмальной идеи о признании личности фундаментальной ценностью должна сформироваться

качественно новая – гуманистическая парадигма образования, которая основывается на индивидуализации форм образования, разветвлении дистанционной формы обучения, электронной педагогике, самообразовании и самовоспитании, образовании на протяжении жизни. Выдвинута идея о выходе на смену технократизму, присущего поре Модерна и играющего ведущую роль в эволюции социального мира, ноократии и меритократии, которые наберут силу в эпоху Постмодерна и поделят между собой властное пространство, которое будет охватывать всю планету Земля на основе информационного единства мирового сообщества и сетевого общества.

Ключевые слова: образование, технократизм, гуманизм, парадигма, дискурс, мышление, власть, ноократия, меритократия.

Malik I. V. Philosophical discourse of the technocratism in educational concepts of the XXI century. – the Manuscript.

The dissertation on reception of a scientific degree of the candidate of philosophical sciences behind a speciality 09.00.10 – philosophy of the education. – National Pedagogical Dragomanov University. – Kiev, 2008.

In research the complete concept of the technocratism's evolution as social phenomenon, is stated its genesis, semantic nature, essence, content and forms: objective, subjective, and also mechanisms of its influence on education and self-reproduction by means of education. It is shown its place and role at self-expansion of a society, opposition to technocratism and humanism in an industrial paradigm of the world's community development, way of harmonization of their interaction in the education of a split civilization. It is proved, that technoscience forms not only a new discourse, but generates the new factor of management of a society of knowledges and education – noocracy or meritocracy, that must be acquired by philosophy of education, as it forms a symbiosis of a science and education (a master department and PhD) and that's why, on a basis of paradigm's ideas about a recognition of the person fundamental value can be the offered humanistic paradigm of formation(education) which requires in an individualization of forms of education, a branching of the remote form of training, electronic pedagogic, self-education and self-training, education during a life.

Key words: education, a technocratism, a humanism, a paradigm, a discourse, an outlook, a thinking, an authority, noocracy, meritocracy, conditions.

Підписано до друку 6.05.2008 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times.
Наклад 100 прим. Зам. № 232
Віддруковано з оригіналів.

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002.
(044) 239-30-26

Сколько